

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Петро Сорока

ОДРОБИНИ

Новели реальні та ірреальні

Серію «Мала проза України»
засновано 2019 року

Переблиски уяви та напрочуд точні
спостереження характеризують цю,
довгоочікувану шанувальниками
творчості автора, збірку новел.

Читаючи цю книгу —
викристалізовуєш душу.

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

Замість передмови

У малої прози великі можливості. Чим менше слів у новелі, тим більшого таланту вона вимагає. Це знають письменники і знає естетично підготовлений читач.

Від недавнього часу я мрію про антологію малої прози другої половини ХХ ст. — початку ХХІ ст., куди в першу чергу мають потрапити росіяни Михайло Пришвін, Федір Абрамов, французи Крістіан Бобен, Жорж-Леон Годо, німці Мартин Вальтер, угорець Іштван Еркель, італієць Бруно Ферреро та багато інших. Це проза, що залишає по собі трем і щем. Великих імен не забракне. Звісно, коли я писав свої міні-новели, то взорувався на них, адже ніщо в літературі не може вирости на голому місці, але також намагався нікого з них не наслідувати. Тільки того, що весь час тримав у голові слова Еркеля: «Я пишу свої оповідання так, ніби складаю текст телеграми, а в іншому покладаюся на читача. Їх можна роздути до більшого обсягу, прикрасити, «збагатити» деталями, але відняти в них більше нічого не можна».

Мені здається, що до цієї книжки я ішов усе своє творче життя. Її не було б, якби не великий життєвий досвід, серія денників та інших книг. Працюючи над нею, намагався зробити її передусім цікавою, читабельною і художньою. Я називаю їх то одробинами, то переблисками, то міні-новелами, але справа, зрозуміла річ, не в жанровому означенні, а в змісті й тій енергетиці, яку вони несуть.

Ослик отця Тимофій

Помер отець Тимофій. Було йому неповних сорок сім. Помер у тепле серпневе надвечір'я далеко за селом Малий Заплесок, під камінним хрестом, куди мав звичку прогулюватися у святкові дні зі своїм осликом. Його знайшли тільки наступного ранку пастушки, що вигнали корів на пастівник.

Отець лежав горізнак на землі з широко розплющеними, задивленими вгору блакитними очима, ніби побачив відкриті небеса і не міг вийти з дива. Посинілі губи міцно стиснуті, без скорботи, а з тією, ледь уловною, усмішкою, такою характерною для нього. І на всьому миловидному обличчі (отець був неймовірно вродливим чоловіком) розлита світла, умиротворена і лагідна благодать. Може, й справді, перед смертю його поцілував ангел.

Ослик лежав поруч і не підвівся на ноги, коли пастушки підійшли ближче. Діти побачили чисто людську тугу в його великих, широко розкритих очах. А вся мордочка була мокра, тож не важко було здогадатися, що він проплакав усю ніч.

Хтось із хлопчаків побіг на хутір і невдовзі приторхтіло возом кілька чоловіків і одвезли тіло отця у село Великий Заплесок на медпункт, а звідти машиною — у районну лікарню. Ослик довго ішов за возом, і на нього не звертали особливої уваги, аж у селі хтось із чоловіків одігнав його від воза і прив'язав до

електричного стовпа біля старенької хати, в якій жив отець Тимофій. Ослик не опирався, не смикався, не поривався за возом, а ніби закам'янів, втупивши засмучені очі в землю. Людям, що збіглися, було не до нього — почалися надривні зітхання і жіночі голосіння за отцем.

Віз із тілом отця на хуторі не затримався і поїхав, як уже мовилося, в ближнє село. У районній лікарні констатували смерть від серцевого нападу і повернули тіло парафіянам. Через день отця й поховали. Похорон був багаточисельний, з'їхалося більше десятка священників, прийшли люди з кількох найближчих парафій. День був сонячний, але не паркий, погода годила, і священники не тільки не квапилися, а робили довгі паузи, свідомо розтягуючи церемонію відспівування, бо відчували, що так належиться робити, бо цього хочуть усі.

І в маленькій церковці, і по дорозі на цвинтар труна була відкрита, і отець Тимофій лежав як живий, і та лагідна тиха усмішка на його вродливому обличчі ще більше вирізьбилася, увиразнилася. Жінки й діти голосили, чоловіки спершу крадькома витирали сльози, але на цвинтарі вже ридали разом з усіма.

Закопали отця Тимофія біля самого входу на невеличке кладовище, на якому, може, усього півсотні могил, де вічним сном спочивають люди з однаковими прізвищами — Стиранка, Прищепа, Колот і Рець. Тільки імена різні.

Про ослика забули.

До вечора він так і стояв прив'язаний до електричного стовпа, а потім якась із спочувливих жінок

одвела його в сад за хату і прив'язала до грушки. Там він і був залишений на самого себе наступні два дні, коли хуторяни відплакували його господаря.

На хуторі ослика не любили, більше того вважали його винним в усіх отцевих бідах. А ті біди падали на красиву голову отця Тимофія одна за одною.

Раніше він мав парафію у Великому Заплеску, справді великому, більш як на півтори тисячі номерів, а ще й заможному та гарно впорядкованому селі. Життя тут вирувало несогірше як у райцентрі чи якомусь селищі міського типу. На свята і недільні дні в тутешній Будинок культури з'їжджалася молодь з усієї околиці. А храмові празники перетворювалися у великі й пишні дійства, про які потім говорили ще кілька тижнів. Місцева церква вражала красою, розкішшю і настінними розписами.

Ту церкву підняв з руїни отець Тимофій ще в перебудовні часи, коли її використовували як складське приміщення. Чого це йому коштувало, знали всі, бо отець не тільки самотужки пробив усі бюрократичні перепони й отримав дозвіл на реставрацію, а й згодом сам вибивав потрібні матеріали, знаходив кошти й понад півроку нарівні з майстрами працював то будівельником, то штукатуром, то теслею, а згодом і маляром (поновив кілька напівстертих фресок). Так само зводив проборство, яке постало до року і зміг привести дружину в добротний викінчений будинок. Але та, оглянувши ті сільські хорони, тільки пхикнула: «Але ж тут навіть туалету немає». Народилася вона й виросла у місті.

Років п'ятнадцять отець успішно правив парафією. Ніхто й уявити собі не міг когось іншого на його місці. За той час на другому кінці села звели ще одну капличку, поставили на роздоріжжях кілька фігур, обгородили на річці джерело для Водохрещенських богослужінь і посвячення води. І все те поставало без особливої натуги, ніби само собою, з радісним душевним піднесенням і при найактивнішій участі отця Тимофія, що не цурався найчорнішої роботи. Коли хтось із церковної двадцятки пропонував йому допомогу чи то на городі, чи на проборстві, він категорично відмовлявся. Працював і за себе, і за жінку, яка все частіше нездужала, особливо від час нагальних польових робіт, або просто зникала з дому.

Проповіді отець виголошував не тільки добрі та повчальні, а пристрасні, мудрі, глибоко вражаючі, які надовго западали в душі слухачів. І часто, промовляючи до людей, так розчулювався, що заливався слізьми, і разом з ним плакала уся церква. Декому це не подобалося, навіть слугувало причиною для насмішок, але церковний староста — чоловік поважний і авторитетний, що зазнав переслідувань за тоталітарного режиму, — стверджував, що Ісус Христос теж плакав, коли говорив про зіпсованість цього світу і невинуватну людську гріховність.

Сімейне життя отця Тимофія, на жаль, не клеїлося. Бажаної гармонії з жінкою не виходило. Потреби і амбіції мала великі й постійно влаштувала сімейні сцени, в яких убивчим аргументом для отця була відсутність дітей, зрозуміло з вини чоловіка. Норов жінки був ще той, і вона таки добряче підмочила

репутацію священника, доки зовсім не пішла од нього. І пішла саме тоді, коли отець привів з міста осла (один Бог відає, де він його надібав) і їздив верхи на ньому, як Христос. Тільки ніхто йому при цьому не співав осанну і не кидав пальмове галуззя до ніг. Навпаки — недобрі люди тихенько підсміювалася. Бо то була таки дивовижа, щоб у часи іномарок та мобілок така поважна особа як душпастир натягувався з ослом.

Тоді ж єпископ прислав у Великий Заплесок іншого священника, отця Вадима, казали, що свого далекого родака чи ставленика, а отцеві Тимофію наказав перебратися у Малий Заплесок, який зневажливо іменували хутором, хоча там налічується близько сорока будинків. Отець Тимофій смиренно покорився і перебрався у пустуючу стару хату, а село збунтувалося. Десь понад місяць делегація за делегацією найжджала до єпископа, щоб умовити його повернути їм колишнього священника.

Однак єпископ здебільшого був дуже зайнятий і не міг прийняти прохачів, то перебував у від'їзді, то нездужав, а коли одного разу люди перестріли його на вулиці, то відказав, що зараз не готовий обговорювати цю тему. Після цього він терміново викликав до себе о. Тимофія і строго попередив: «Якщо твої посланці будуть продовжувати до мене навідуватися, то ще втрапиш парафію і в Малому Заплеску». Єпископ був людиною твердою не тільки у вірі, а й вчинками та характером.

Отець Тимофій Бога духа не винний у тій людській непокорі, тільки смиренно змовчав. І того ж дня виблагав у людей більше не навідуватися до

єпископа, не бунтувати, а залишити все на волю Господню. На тому й стало. Жінки сплакнули, отець поблагословив їх, і ослик підтюпцем повіз його на місце нового заслання. Хоча, звісно, засланням своє життя отець не вважав, бо любив самотність, тишу і хутірське життя.

Після цього він не озлобився, не зневірився і не занепав духом. Далі залишався спокійним, врівноваженим і з виду навіть цілком щасливим. І ніколи ніхто не почув недоброго чи гіркого слова з його уст на адресу своїх кривдників. Тільки одного разу під час Богослужіння, коли він виголошував «а ще помолимося за боголюбивого єпископа нашого кир Ігнатія», то голос його здригнувся, ніби осікся, але мало хто це помітив, хіба що ті кілька жінок, які стояли біля самих царських врат.

У маленькій тьмяній церквці він виголошував такі ж чудові проповіді, під час яких сам розчулювався і плакав, а за ним заливалися слізьми й інші, та не було в тому якоїсь безнадії і туги, а ніби звільнення, духовне очищення, катарсис, ніби Божий Дух сходив на людей і все навколо світлішало та веселішало. Тож не дивно, що на ті недільні Богослужіння все частіше навідувалися люди з Великого Заплеска, хоча від одного села до іншого було понад п'ять кілометрів. Але хіба це могло стримати тих богомільних людей, що відчули душевну силу свого душпастиря?

А ще отець Тимофій був абсолютно безкорисливою людиною, гроші його не тільки не цікавили, але він навіть не брав їх до рук із якихось тільки йому відомих міркувань. Після того як жінка покинула його, він і без того мізерні свої заробітки віддавав

сиротам і бідним людям, а жив із власного городу, на якому працював так само невтомно і важко, як усі селяни, рясу не міняв роками. Але — диво дивне — завжди виглядав чепурніше од інших, і випромінював не тільки чистоту, а й навіть ошатність. Од нього завжди пахло ладаном і миром, навіть після тривалої роботи в спекотну днину на полі.

За порадами, допомогою і просто виповісти душу до нього приходили люди з найвіддаленіших сіл, бо мали переконання, що після того, як він відпустить гріхи, людина стає здоровішою і життя її змінюється на краще.

Зрозуміло, що отець Вадим задрив добрій славі отця Тимофія, й волів би позбутися такого суперника. Й усе частіше пускав про нього недобрі чутки. У священничих колах о. Тимофій, що їздить на ослику, був персонажем найбільших кпин і анекдотів.

І ось о. Тимофій помер.

Втім, смерть — це не страшно.

Бо насправді смерті не існує, а є Великий Перехід і Велике Визволення, як про це часто роздумував уголос отець Тимофій.

Інша річ, що людині доводиться пережити, витерпіти, перенести, бо надто важким перстом позначив цей світ Господь..

Про те, що так рано обірвало життя отцеві, говорили багато і причин називали десятки.

Хтось начебто бачив, як напередодні вночі до отця приїжджала колишня дружина і щось вимагала, хтось стверджував, що в отця була неприємна розмова з о. Вадимом, ще хтось запевняв, що єпископ

заповзявся вижити отця і з Малого Заплеска. Та все це були тільки припущення.

А людське серце — нетрі. Хто може заглянути в нього і сказати, що в ньому коїться, що воно переживає, як болить, тужить, страждає і любить?

Та важливе не тільки людське серце, а й серце тварини, в нашому випадку — серце ослика, який так ревно служив отцеві й осиротів після його відходу. Хто може сказати, що він пережив, як відплакав того, хто був йому не тільки господарем, а й другом і найближчим повірником? Хто спроможний зазирнути в нього? Звісно, один Господь.

Тому хочеться вірити, що їхні душі не розминуться на зоряних шляхах і там, на небі, мудрий ослик буде так само віддано і ревно служити своєму доброму господареві, як служив на землі. Я принаймні на це сподіваюся.

Життєва історія

Найкраще в літературі — це життєві історії, тобто придумані самим Богом. Жоден письменник, навіть геніальний, зрозуміло, не спроможний змагатися з Тим, хто творить людські долі, тому найдоцільніше нічого не вигадувати, а віддзеркалювати життя.

Звісно, завдання письменника не просто переповісти якусь захоплюючу історію, а виписати характери, зазирнути в людську душу, показати свій час. Однак найсуттєвіше — дар оповідача. Якщо розповідь тече мляво і автор впадає у зайві подробиці, то навіть цікава історія блідне, і навпаки: майстерно

розказана буденна подія чи звична ситуація постає як відкриття.

Історія, яку хочу розповісти, почалася 1941 року.

На одній з галицьких плебаній працював фірманом Михайло Стефанишин — парубок рідкісної вроди: рославий, показний, витончено красивий. До цього додайте мужній овал обличчя, голубі очі із загадковим блиском, високе чоло, осінене глибокою думкою, гортанний приємний голос — і зрозумієте, що саме такі стають героями книжок і кінофільмів. Коли Михайло проходив селом сягнистою ходою чи проїздив верхи на коні, на нього задивлялися навіть заміжні жінки. Дівчата, зрозуміло, за хлопцем просто вмівали. Але він любив доньку місцевого дяка і добивався її руки. Однак усі його упадання виявилися марними, бо дівчина виявилася з перчиком і шукала собі пару серед заможних хлопців, а Михайло походив з бідної, точніше сказати, злиденної багатодітної сім'ї.

Цю колізію сприйміть як зав'язку моєї оповіді. Що ж далі? Яку інтригу підготувало життя? Чи зможе Михайло підкорити дяківську доньку?

Далебі! Отримавши одкоша, він дав собі слово більше ніколи не закохуватися і прожити одинцем усе життя. З розбитим серцем і враженою гордістю подався на заробітки в Німеччину, до чого німці не лише заохочували, а й силою змушували українську молодь. Там, у великому місті, Михайло працював на якомусь заводі до самого закінчення війни, а після того опинився у Нью-Йорку. Свого слова не заводити сім'ю твердо дотримувався до 48 років. А тоді сталося ще одне диво (хай це буде кульмінацією):

в нього закохалася незвична дівчина — німкеня Адельгейда, якій на той час ще не виповнилося й вісімнадцяти. Гаряча любов юної красуні розтопила холодне серце непоступливого українця і, незважаючи на таку відчутну вікову різницю, вони побралися. Молода дружина народила Михайлові Стефанишину п'ятеро дітей — чотири хлопці й одну дівчину. Усі діти виховувалися в українському дусі: чудово розмовляли і читали українською, строго дотримувалися національних і релігійних звичаїв, добре співали, танцювали, належали до «Пласту» та інших патріотичних організацій. Час від часу сімейство Стефанишиних вирушало в літню відпустку до Західної Німеччини, аби провідати батьків Адельгейди. Зрозуміло, що добиратися туди найзручніше було літаком. Ті повітряні перельоти так подобалися маленькій Хайдемарі, що вона вирішила будь-що стати пілотом.

Згодом Хайді вийшла заміж за американця Глена Пайпера, але не покинула українську громаду і прибрала собі прізвище Хайді Стефанишин-Пайпер. У подружжя народився син, якого на честь діда назвали Михайлом.

А тепер ударна кінцівка.

Прославилася Хайді тим, що стала першою жінкою-астронавтом українського походження і двічі побувала у космосі. В Україні, у батьковому краї, Хайді теж побувала двічі.

Михайло Стефанишин помер восени 1991 року, але перед тим зубожілій доньці заможного колись дядка встиг зробити царський подарунок — переписав більшу частину свого великого спадку.